

Amiről a térkép mesél

1766-ban ért véget a Zichy család 107 évig tartó földesurasága Budaörsön. A Királyi Kamara sietett felméréstni új birtokait. Érdekes, értékes adatokhoz jutunk városunk akkori állapotáról, korabeli elhelyezkedéséről, épületeiről. Talán érdemes lesz a kedves olvasónak velem egy rövid sétát tenni a térkép segítségével az akkori Budaörsön.

Mindenekelőtt meglepő a hajdani község területének kicsinysége. Mindössze a mai Kötő utcáig tartott a határa. Az akkori falu együtcsás és egy keresztutcsás kis település volt, központjában a nemrég épült római katolikus templommal.

Az épületek közül kiemelten jelzik ezt, valamint az ezzel átellenben lévő uradalmi épületet. A mai Budapesti úton három ház látható, a Szabadság úton tizenkét házat jelöl a térképész a templom felőli oldalon. Vele szemközt tíz ház látható a Stefánia útig, valamint hét épület a mai postáig, az akkori uradalmi központig. A Stefánia úttól a lakótelep felé eső részen a Szabadság útnak ezen az oldalán 10 telepes portája található. A házakhoz jól látható szalagszerű belső majorok tartoznak. A mai Stefánia út két oldalán 14-14 ház helyezkedik el ugyancsak belső, hosszúkás parcellákkal.

Mint jeleztem, a mostani postahivatal helyén állt a valamikori uradalmi központ a főépülettel, alatta a mindmáig meglévő óriási pincével, a kádárműhellyel és a többi kiszolgálóépülettel.

A falu szélén, a Budapesti úton a templom oldalán állt a vendéglő, azaz az uradalmi kocsmá.

A Köhegy aljában a falu felé eső részen 17 préházat mutat a térkép. Ezzel egy vonalban, Buda felé, még nyolc, nyilván később épült lakóház látható a majorsággal együtt.

A Budaörs határát jelző szaggatott vonalon érjük el a már ekkor meglévő Kálvária-dombot (Mons Calvaria felirattal), jól látható kereszttel a tetején.

A határvonal a kamaraerdei részen éppen áthalad a Rudera castelli (kastélyrom) épületén. Mellette nem messze található a Rudera (rom) felirat. Mindkettő római kori őrtorony emlékét őrzi, melyek közül az egyik a középkori Horhi udvarház alapjául is szolgált.

Nem sokkal mellette érdekes felirat hívja fel magára a szemlélődő figyelmét: Fragmenti Lapideum. Ez elárulja, hogy ekkor még szemmel is jól látható kő rommező tanúskodott a római kori és középkori magyar kultúráról.

Pár száz méterre állt ettől a Sacellum, a szentély, mely szintén a római kor emléke lehetett.

Ezek után érünk a Terranum Nagy Turbaliium (Törökbálint területé) részhez. A következő felirat Terrenum Kis Turbal, azaz Torbágy községet jelöli. A kettő között Lacus (állóvíz) jelzi a ma is meglévő törökbálinti tavacskát.

Középen húzódik végig a térkép elkészültének egyik fő oka: Controversia inter Pradium Csík § Nagy Turbál.

A vitatott kérdés a török hódoltság alatt elnéptelenedett, valamikor virágzó, templomos magyar falu, Csík földjeinek hovatartozása volt. Majd száz éven keresztül folytat a szűnni nem akaró háborúskodás a területért Budakeszi, Budaörs, Törökbálint és Torbágy között.

Továbbhaladva a térképen egy Metalis Turcica felirat tűnik szemünkbe. Az akkori földmérő szerint török kori, kúp alakú tárgy volt található e helyen. Valószínűleg egy római, vagy kora középkori határkő állhatott akkor még itt. Mellette fut a Torbágy felé vivő királyi út. Fölötte jelzi a rajzoló az időtlen idők óta itt álló csiki csárdát, az utak kereszteződésében, a Mészárosok útján.

A térképen jól látható, amiért Budaörs évezredek óta mindig ötször annyi jövedelmet biztosított a vele foglalkozóknak az eraviscusoktól kezdve a rómaiakon, az avarokon, a magyarokon át egészen a németekig, mint bármely más mezőgazdasági kultúra. A szőlő, mely földhöz kötötte az élni vágyókat. A mai Köhegy, Út-hegy, Ló-hegy, Huszonnégyökrös-hegy, valamint a Törökugrató déli és keleti lankáin a térképen ott a felirat: viena, azaz szőlő.

Utunk végére értünk. Itt fejezzük be sétánkat ezen az elsőrgült, latin, magyar és német nyelven váltakozva feliratozott, szépen színezett térképen, melyen való képzeletbeli utazás remélem minden kedves érdeklődő olvasónknak kellemes felüdülést jelentett.

Filipszky István